

HRVATSKI *glasnik*

XXXV. godina, 11. broj

13. ožujka 2025.

cijena 300 Ft

„Soboslikar”

Foto: László Tóth

9. stranica

„Suvremena povijest na vratima Karlovca”
3. stranica

Na Rackom prelu u Dušniku

6. stranica

Prati ih duh Zrinskih

14. stranica

Prirodni okoliš

Nedavno smo proslavili Dan materinskog jezika i Dan glagoljice. U hrvatskoj školi u Mađarskoj to je prava svečanost, dan kad se pripadnost matičnoj zemlji još više osjeća. Učenici svih uzrasta izlaze pred ocjenjivački sud sa svojim recitacijama, svake godine zadajući mu glavobolju. Kako izabrati najbolje u moru (na različite načine) najboljih?

Sjedim u prepunoj školskoj knjižnici, gdje svi kao jedno biće pozorno slušamo ponajbolje hrvatske pjesme, dopuštamo da nas stihovi prožmu, bivamo zajedno dio magije koju stvaraju.

Zašto mi se čini da je ovo natjecanje u kazivanju proze i poezije toliko drukčije od onih kojih se prisjećam iz djetinjstva u Hrvatskoj? Kao da je puno ozbiljnije shvaćeno, u smislu da je očito uloženo velik trud i da je svima nazočnima – od učenika, nastavnika i gledatelja – ovo jako važno. Nekako važnije nego ona natjecanja na kojima sam ja sudjelovala.

Dok sam sjedila uz more preko puta srednje škole, ponavljajući lekcije pred kontrolni rad, sve se podrazumijevalo samo po sebi. I konopcima vezane barke koje se lagano ljuljuškaju i slani morski zrak i prostrani, plavetan pogled prema Krku. Kao nešto uzeto „zdravo za gotovo“. To je bio moj prirodni okoliš, čiju sam vrijednost shvatila tek kad sam ga izgubila.

Možda je to razlog što mi se slavlje materinskog jezika ovdje čini važnijim. Čini slavljem u pravom smislu riječi. Jer mu prirodni okoliš nije Hrvatska, jer je materinski jezik i integracijsko sredstvo identiteta i povezanosti s matičnom zemljom. On je nevidljiva spona koja njeuguje u nama toliko nam važan osjećaj pripadnosti. Svjesnost o tome time je prisutnija kod hrvatskih učenika u Mađarskoj nego kod onih u Hrvatskoj.

Time je potpuno prirodno da su prva tri mjesta na kvizu u kojem su dominirala pitanja o glagoljici osvojili upravo hrvatski učenici iz Mađarske, a ne učenici iz prijateljske škole koji su stigli s otoka koji slovi kao kolijevka glagoljice. To ne znači da ti učenici nemaju znanje i da ne ulažu trud i rad, nego su u drugim okolnostima. Oni postavljanjem materinskog jezika na pijedestal ne prelaze granice, nego su ionako unutar njih.

Kršul

GLASNIKOV TJEDAN

„Nakon što potkomisija obradi prijave, deveteročlana ih komisija pregledava i odobrava, nekad unoseći manje ili veće izmjene.

U tu komisiju Odbor za narodnosti Mađarskog parlamenta delegira tri svoja predstavnika.“

Rok za podnošenje prijava za godišnju operativnu potporu za djelovanje narodnosnih (manjinskih) civilnih udruga istekao je 21. veljače. Bio je to natječaj za financijsku potporu civilnim organizacijama nacionalnih manjina: bugarske, grčke, hrvatske, poljske, njemačke, armenske, rumunjske, rusinske, srpske, slovačke, slovenske i ukrajinske manjine. Nakon odobrenja Državnog tajništva za vjerske odnose i narodnosti Ureda predsjednika Vlade Fond „Gábor Bethlen“ donosi odluku o operativnoj potpori narodnosnim civilnim udrugama.

Cilj je natječaja podržati rad i aktivnosti nacionalnih manjinskih civilnih organizacija obuhvaćenih natječajem s naglaskom na očuvanje njihova nacionalnog identiteta te očuvanje i promicanje njihova materinskog jezika, tradicija, duhovne i kulturne baštine kao i na ostvarenje ciljeva zastupanja interesa nacionalnih manjina. Najmanji je iznos potpore koji se može dobiti 300 000 forinti, a najveći 5 000 000 forinti. Ukupni okvir potpore iznosi 450 milijuna forinti, od čega se, prema izvještaju Ureda predsjednika Vlade, najmanje 400 milijuna planira utrošiti isključivo na nabavu glazbenih instrumenata ili nošnji, doznaje Hrvatski glasnik.

Iz ukupne operativne potpore iz državnog proračuna za rad narodnosnih civilnih udruga Hrvati su 2024. godine uspjeli dobiti 48 770 000 forinti za 41 prijavu. Najveći mogući iznos, 5 000 000 forinti, dobio je samo Savez Hrvata u Mađarskoj, a dvije organizacije dobile su potporu veću od 3 000 000 forinti: Udruga baranjskih Hrvata (3 100 000 forinti) i Društvo Gradišćanskih Hrvatov u Ugarskoj (također 3 100 000 forinti).

Natječaj za potporu manjih investicijskih radova Ured predsjednika Vlade objavio je još krajem prošle godine, a rok za podno-

šenje prijava već je istekao. Pripremna potkomisija već je dobila svoje predstavnike iz redova nacionalnih manjinskih samouprava. Što se tiče Hrvata, i dalje ih zastupa delegatkinja HDS-a Angela Šokac-Marković, koja će se uskoro upoznati s prvim pristiglim hrvatskim prijavama. Nakon što potkomisija obradi prijave, deveteročlana ih komisija pregledava i odobrava, nekad unoseći manje ili veće izmjene. U tu komisiju Odbor za narodnosti Mađarskog parlamenta delegira tri svoja predstavnika.

Svoju prvu redovnu sjednicu održala je i Skupština HDS-a. Među najvažnijim točkama dnevnog reda bilo je usvajanje proračuna Hrvatske državne samouprave, Ureda, institucija i medija za 2024. godinu s jednakim prihodima i rashodima od 3 020 116 943 forinte. HDS je za 2025. godinu dobio 20 % povećanja proračunske potpore u dvjema stavkama: potpora institucijama u održavanju državnih narodnosnih samouprava (390,1 milijun forinti) i operativna potpora HDS-u, Uredu HDS-a i hrvatskim medijima (316,3 milijuna forinti). Skupština je donijela odluku o raspodjeli tih sredstava pojedinačnim institucijama, Hrvatskoj državnoj samoupravi, Uredu HDS-a i hrvatskim medijima.

Zakonom o proračunu za 2025. godinu stavke namijenjene financiranju funkcioniranja Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj, njezinih medija, Ureda i institucija u održavanju HDS-a povećane su za 20 % nakon tri godine. Procijenite sami koliko to realno znači u odnosu na inflaciju u posljednje tri godine. Kad smo već kod postotaka, u odnosu na političku državnu hrvatsku sferu civilna državna sfera imat će za funkcioniranje (ako se slijedi model iz 2024. godine) manje od 2 % osigurane potpore iz državnog proračuna Mađarske.

Branka Pavić Blažetin

HRVATSKI glasnik

Čitajte i širite Hrvatski glasnik,
tjednik Hrvata u Mađarskoj!

Svečano otvorenje izložbe „Suvremena povijest na vratima Karlovca“

U organizaciji Muzeja grada Karlovca, Hrvatske samouprave Erzsébetvárosa i Grada Karlovca 1. veljače u budimpeštanskom Centru za umjetnost i kulturu K11 svečano je otvorena izložba „Suvremena povijest na vratima Karlovca“.

Događanje je otvoreno uz pjevačke izvedbe HOŠIG-ove svestrane učenice Lille Bendeškov, a potom se prisutnima obratio veleposlanik RH u Mađarskoj dr. sc. Mladen Andrić, koji je istaknuo: „Erzsébetváros je glavna uzdanica grada Karlovca u teškim vremenima, koji je bio na prvoj crti bojišnice 90-ih godina. Izložba će pokazati kako se Karlovac kreće i kako se Karlovac kretao. I dobro je da se tako upozna. Mi smo posljednjih 20-30 godina dijelili dobro i zlo. Erzsébetváros se pokazao iznimnim u onim gradim vremenima potresa i poplave. U vjeri u bolju budućnost okrenimo se ljepšim stvarima, kao današnjoj izložbi.“

Prisutnima se obratio i gradonačelnik Erzsébetvárosa Péter Niedermüller, koji je istaknuo kako je u ovom slučaju riječ o povijesnom prijateljstvu, a i on je sam za svojeg mandata posjetio predivni Karlovac tri puta.

Domaćini i gosti

povima na Balatonu u organizaciji Hrvatske samouprave Erzsébetvárosa. „Danas je jedan korak dalje u razvoju naše suradnje otvaranje izložbe ‘Suvremena povijest na vratima Karlovca’, čiji je glavni cilj bolje nas povezati i stvoriti nove ideje za nove projekte”, ističe prof. Sila-Ljubenko.

Izložba „Suvremena povijest na vratima Karlovca” – čiji su autori Juraj Horvatin, voditelj Muzeja Domovinskog rata Karlovac – Turanj i Igor Čulig, ravnatelj Muzeja grada Karlovca – go-

vori o Muzeju Domovinskog rata Karlovac – Turanj te o njegovoj povijesnoj lokaciji, samoj zgradi Californiji u kojoj se nalazi, stalnom postavu, tematici, o povijesnom sjećanju koje čuva te o pet godina rada i aktivnosti muzeja. Autor izložbe Juraj Horvatin o izložbi je rekao: „U smislu povijesti, koja se nikad identično ne ponavlja, ali se itekako rimuje, znakovita je povijesna sudbina grada Karlovca u tome što je dvaput, i to u razmaku od četiri stoljeća, bio na prvoj crti obrane protiv osvajača s jugoistoka. Oba puta u pitanju je bila opstojnost same Hrvatske kao i daljnje napredovanje osvajača u smjeru centralne Europe.“

Grad tvrđava Karlovac podignut je 1579. godine radi obrane od Osmanskog Carstva, a na jugoistočnom prilazu Karlovcu podignuta je stražarska kula Turanj kao predstraža Karlovca. Grad Karlovac nikad nije pao u ruke Osmanlija, a nešto više od 400 godina poslije grad je ponovno bio na prvoj crti bojišnice protiv novog osvajača s jugoistoka. Ovoga puta grad se morao braniti od velikosrpskih snaga koje su htjele izbiti na granicu nekadašnjih osmanskih osvajanja: Virovitica – Karlovac – Karlobag. Od 1991. do 1995. upravo je karlovački kvart Turanj bio prva crta bojišnice, zbog čega se danas na tome mjestu nalazi Muzej Domovinskog rata Karlovac – Turanj.

Strateška važnost obrane Karlovca vidljiva je pri samom pogledu na zemljopisnu kartu. Karlovac je od državne granice sa Slovenijom udaljen samo 12 kilometara zračne linije. Sjeverni i južni dio Hrvatske teritorijalno su povezani isključivo područjem današnje Karlovačke županije, čijih je 52 posto površine bilo okupirano 1991. godine. Padom Karlovca Hrvatska bi bila presječena na dva dijela, a put prema glavnom gradu Zagrebu bio bi otvoren za neprijatelja.

Hrvatska pobjeda u ratu 1995. godine pruža određeno utemeljenje za nadu da se povijest više neće rimovati. No činjenica uskosti hrvatskog teritorija na karlovačkom području (tzv. usko grlo Hrvatske) uz neumljive geopolitičke silnice u svijetu koje se prelamaju u jugoistočnoj Europi daju nam i više nego dovoljno razloga za očuvanje i njegovanje povijesnoga sjećanja. *Kršul*

Dio izloženog materijala

Pročelnica Upravnog odjela za društvene djelatnosti u Gradu Karlovcu prof. Draženka Sila-Ljubenko ispričala je kako je došlo do suradnje koja traje više od 12 godina te istaknula da su Karlovac i Erzsébetváros pravi gradovi prijatelji, ne samo na papiru. Do suradnje je došlo u karlovačkom odmaralištu u Selcu gdje se na plaži skupina djece iz Mađarske sprijateljila sa skupinom djece iz Hrvatske. Zatim su se upoznali i odgajatelji iz dviju zemalja na čelu s predsjednicom Hrvatske samouprave Erzsébetvárosa Katicom Benčik. Od tada je suradnja konstantna. Djeca iz Karlovca, i ona iz udomiteljskih obitelji, također sudjeluju u dječjim kam-

Milas: Hrvatska planira novi iskorak prema useljenicima i povratnicima

HINA (12. veljače 2025.)

U razgovoru za Hinu državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas najavio je izmjene Zakona o odnosima s Hrvatima izvan Hrvatske.

Hrvatska planira novi iskorak prema useljenicima i povratnicima iz iseljništva bez hrvatskog državljanstva, mijenja se Zakon o odnosima s Hrvatima izvan Hrvatske koji će im omogućiti da boravak u Hrvatskoj reguliraju pod povoljnijim uvjetima. Najavio je to u razgovoru za Hinu državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas.

„Uz potvrdu, koju će na rok do dvije godine izdavati Ministarstvo demografije i useljništva, useljenici i povratnici bez hrvatskog državljanstva moći će regulirati svoj boravak, zaposliti se, učiti hrvatski jezik i rješavati svoje državljanstvo“, kaže Milas i napominje kako će o zakonu koji to uređuje svoje mišljenje uskoro dati Hrvatski sabor.

Nije to prvi put da Hrvatska radi iskorak prema svojim iseljenicima – prije pet godina olakšala je stjecanje hrvatskog državljanstva ljudima koji ga nemaju, ali imaju hrvatsko podrijetlo i žele doći u Hrvatsku.

U 2023. riješeno više od 6500 zahtjeva za državljanstvom

„Nakon toga povećao se broj zahtjeva za hrvatskim državljanstvom, posebno iz Južne Amerike, samo 2023. godine riješeno ih je više od šest i pol tisuća“, kaže Milas i dodaje kako danas oko milijun Hrvata s hrvatskim državljanstvom živi po cijelom svijetu.

To je trećina od otprilike 3,2 milijuna hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka koliko ih živi izvan Hrvatske i širom svijeta.

Ne slaže se kako je dobivanje hrvatskog državljanstva motivirano samo željom da to bude odskočna daska za odlazak u bogatije članice Europske unije.

„Nisam siguran da toliko Hrvata iz iseljništva želi učiti hrvatski jezik, a otići dalje“, kaže državni tajnik i navodi kako je, dok je to pitanje bilo u nadležnosti njegova Ureda, godišnje znao odobriti i do 500 stipendija za učenje hrvatskog jezika u Hrvatskoj. „No, zanimanje za učenje jezika daleko je veće, pa smo pokrenuli i internetske tečajeve koji imaju više od 20 tisuća polaznika“, ističe Milas.

Kaže da dobar dio stipendista ostane

Zvonko Milas, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske

u Hrvatskoj, da poznaje puno onih koji su se oženili, zasnovali obitelj, zaposlili se. Oni koji se vraćaju u zemlje iz kojih su došli vrte se drukčiji te su svojevrsni most između Hrvatske i zemlje iz koje su došli učiti hrvatski jezik.

Motivi za povratak: sigurnost, pet godina bez poreza

Milas je uvjeren kako će još jedna Vladina mjera pozitivno utjecati na povratak. Riječ je o izmjenama Zakona o porezu na dohodak kojima se od 1. siječnja ove godine, na rok od pet godina, tog poreza oslobađaju hrvatski povratnici iz inozemstva te potomci hrvatskih iseljenika. Uvjet je da su u inozemstvu u kontinuitetu boravili minimalno dvije godine.

„Porezne olakšice odnose se na sve pripadnike hrvatskog naroda, hrvatske državljanke koji žive u europskim i preko-

morskim zemljama“, kaže državni tajnik i dodaje kako će se učinci te mjere vidjeti u idućoj godini. „Siguran sam da će velikom broju Hrvata izvan Hrvatske i to biti jedan od motiva zbog kojeg se vraćaju“, izjavio je.

Ističe i kako kod povratnika važnu ulogu ima sigurnost života u Hrvatskoj. „Mi ju često olako shvaćamo, čini nam se da se ona podrazumijeva, no u svijetu nije tako, sigurnost se pokazuje kao jedan od najvažnijih čimbenika pri donošenju odluke o povratku, a nije baš lako iščupati svoje korijenje i otići na drugo mjesto“, kaže Milas.

Trendovi pri useljavanju u Hrvatsku

„Uz stalno, tradicionalno useljavanje hrvatskih iseljenika iz Južne Amerike, bitan obrat u tendenciji useljavanja svakako

predstavlja pandemija koronavirusa. Istaknuo bih kako smo prvi put od osamostaljenja Hrvatske imali pojačano useljavanje hrvatskih iseljenika iz Australije, Kanade i SAD-a, koji su bili zadovoljni načinom na koji Hrvatska upravlja pandemijskom krizom, mjerama koje su tad bile u primjeni u Hrvatskoj. To je dobar primjer koliko je zapravo važno da se demografiju i useljavanje promatra kroz međuresornu ovisnost, u ovom slučaju djelovanje Ministarstva zdravstva. Tako bi trebala razmišljati i postupati sva tijela državne uprave.”

Državni tajnik navodi kako njegov Ured, ali i druge institucije, na različite načine nastoje privući Hrvate izvan Hrvatske, posebno mlade, pa od akademske godine 2018./2019. postoji posebna upisna kvota za studente pripadnike hrvatskog iseljeničtva i hrvatske nacionalne manjine, koja živi u 12 europskih država.

„U početku je to išlo dosta teško, a danas je broj takvih studenata veći od 200”, navodi Milas i otkriva kako se razmišlja o tome da se kvote prošire i na privatna visoka učilišta te da se studentima ponudi više studijskih programa na engleskom jeziku.

„Na prvu to mnogima ne zvuči prihvatljivo, no uzmete mladog Hrvata koji treba upisati fakultet, koji govori hrvatski, no ne u mjeri da može studirati. Ponudi-

mo li mu studij na engleskom, on će sigurno za vrijeme studiranja uspjati naučiti i hrvatski jezik i danas-sutra ostati u Hrvatskoj”, objašnjava.

Vlada će osnovati i Savjet za mlade

Važnu ulogu u unapređenju odnosa s Hrvatima izvan Hrvatske ima Vladin Savjet za Hrvate izvan Hrvatske, od kojega je došao niz inicijativa. Kako bi ih bilo i više, broj članova toga tijela povećat će se s 55 na 65, od čega 13 predstavnika Hrvata iz BiH, 17 predstavnika hrvatske nacionalne manjine i 35 hrvatskog iseljeničtva.

Kako bi se čuo autentičan glas mladih Hrvata, plan je da Vlada osnuje i Savjet za mlade koji bi također imao 65 članova.

Hrvatski sabor trebao bi pak proglasiti Tjedan Hrvata izvan Hrvatske umjesto istoimenog dana koji nikad nije zaživio. Tijekom tog tjedna Hrvati izvan Hrvatske dobili bi priliku u domovini pokazati što jesu, kako su sačuvali zajedničku baštinu, identitet te razviti brojne kulturne, gospodarske, obrazovne i druge suradnje sa zainteresiranima u Hrvatskoj.

„Ured svake godine sa sve znatnijim sredstvima podupire projekte Hrvata izvan Hrvatske. Kad sam prije devet godina preuzeo Ured, proračun mu je bio oko pet-šest milijuna eura, danas je to 36

milijuna eura”, kaže Milas i navodi kako je Vlada kroz razna tijela državne uprave za razne projekte od 2016. izdvojila više od 400 milijuna eura.

„Ne sumnjam da se puno toga može napraviti niti se bojim demografskog slova, ali o njemu treba govoriti, protiv nje ga se treba boriti”, poručuje državni tajnik Milas.

Hrvatima u Srbiji nije lako, no Hrvatska stoji iza njih

Komentirajući prilike u kojima u posljednje vrijeme žive Hrvati u Srbiji, kaže da im nije lako, ali da su Hrvati u Srbiji svjesni da Hrvatska stoji iza njih snažnije nego ikada.

„Unatrag 30-ak godina prošli su svašta, a strah, netrpeljivost, taj govor mržnje i dalje su izraženi”, navodi državni tajnik.

Kaže i da se Hrvatska „na sve načine” bori da se ispuni sporazum po kojem bi Hrvati imali svoje predstavnike na svim razinama vlasti, no da „zasad nije tako”.

„Da imamo mehanizme i mogućnosti da to danas-sutra riješimo, imamo. Možda nije lijepo govoriti o reciprocitetu, no pripadnici srpskog naroda u Hrvatskoj imaju sve što je zajamčeno sporazumom (o zaštiti prava hrvatske manjine u Srbiji i srpske manjine u Hrvatskoj) i Ustavom”, naglasio je Milas.

Foto: HINA (Damir Senčar)

GRADOVI PRIJATELJI

Svečanom sjednicom Gradskoga vijeća 10. siječnja svečano je proslavljen Dan grada Biograda i blagdan nebeske zaštitnice sv. Stošije. Proslavi koja je održana u dvorani Osnovne škole Biograd nazočili su brojni građani, ali i gosti. Među gradonačelnicima i načelnicima prijateljskih gradova i općina bili su i gradonačelnica Baja Bernadett Bari i gradonačelnik Šeljina Attila Nagy, koje su pozdravili predsjednica Gradskog vijeća Ivana Stamičar i gradonačelnik Ivan Knez. Baja i Biograd gradovi su prijatelji od 2016. godine. S gradonačelnicom Baje svečanosti je nazočila i zastupnica bajske gradske samouprave i predsjednica Odbora za zaštitu okoliša, gradsku upravu, civilne i narodnosne poslove Judit Polyak. Kako doznaje Hrvatski glasnik, s gradonačelnikom Šeljina svečanosti je nazočio predsjednik Hrvatske samouprave Šeljina Robert Ronta s nekolicinom zastupnika.

Na svečanoj sjednici najavljeni su i novi strateški projekti Grada Biograda i Zadarske županije koji će biti ostvareni uz pomoć Vlade RH: dogradnja osnovne škole u Biogradu (vrijedna 8 milijuna eura), veteranski centar za hrvatske branitelje u Biogradu (12 milijuna eura), projekt zdravstvenog turizma Specijalne bolnice za ortopediju (vrijedan više od 3 milijuna eura) te izgradnja novog doma za starije i nemoćne.

Ministrica zaštite okoliša i zelene tranzicije Marija Vučković uz nazočnost župana Božidara Longina uručila je gradonačelniku Ivanu Knezu ugovor za projekt sanacije odlagališta otpada Baštijunski brig, ukupne vrijednosti više od 6 milijuna eura, dok je Specijalnoj

Gradonačelnica Baja Bernadett Bari na Velikom bajskom prelu (Foto: Facebook)

bolnici za ortopediju u Biogradu uručen ugovor kojim će Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost financirati izradu projektno dokumentacije za energetska obnovu.

Uz grad Baju Biograd ima potpisana još dva ugovora o prijateljstvu s mađarskim gradovima: sa Székesfehérvárom i Felsőnyékom.

Branka Pavić Blažetin

Narodnosni dan na Rackom prelu u Dušnoku

U okviru trodnevnog Rackog prela, koje se priređuje od 2006. godine, 14. veljače u Dušnoku priređen je tradicionalni Narodnosni dan. Kako je istaknuto u ovogodišnjem pozivu, Racko prelo istaknuto je događanje u mjestu koje se organizira po uzoru na nekadašnja kućna okupljanja. Organizira se kako bi žitelji Dušnoka zajedno proveli zimske večeri u vrijeme poklada te tako njegovali tradiciju i čuvali kulturne vrijednosti Raca, odnosno rackih Hrvata.

Okupljene sudionike, uzvanike i posjetitelje u dupkom punom Kulturnom domu srdačno su pozdravili predsjednik Hrvatske samouprave Dušnoka David Pozsonyi i načelnik Dávid Bolvári. Svojom nazočnošću priredbu su uveličali predsjednik Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije Joso Šibalin, dopredsjednica Hrvatske državne samouprave Angela Šokac-Marković i ravnatelj Kulturnog centra bačkih Hrvata Mladen Filaković.

U suorganizaciji samouprave naselja i narodnosnih samouprava te je večeri priređen prigodni kulturni program u kojem su kao domaćini sudjelovali Pjevački zbor „Dušenici“, Zora i Jasna Pozsonyi s tetkom

Ženski pjevački zbor „Dušenici“

Ima i pomlatka...

Mirom Skaczel (koje je uvježbala učiteljica Silvija Varga) te mala, srednja i odrasla skupina KUD-a „Biser“ pod vodstvom agiline Eve Tamaskó. Publika je mogla uživati u dječjim igrama te plesovima i pjesmama rackih Hrvata, a odrasla skupina predstavila se jednom pokladnom koreografijom gradišćanskih Hrvata u Mađarskoj uz sudjelovanje koreografa Joze Szávaija. Od gostujućih društava nastupili su Tamburaški orkestar „Danubia“ uz Čikuzde, njemački KUD iz Császártöltésa i romski KUD iz Čikuzde (Sükösd). Sudionike kulturnog programa pratili su David Pozsonyi, harmonikaš János Balog te orkestri „Zabavna industrija“ iz Dušnoka, „Vigad“ iz Budimpešte i tamburaški orkestar „Danubia“ iz Čikuzde.

Školska skupina „Biser“

Odrasla skupina KUD-a „Biser“

Mala skupina Bisera

Nakon programa večer je nastavljena plesničnicom koju je vodio voditelj KUD-a „Tanac“ Jozo Szávai, a narodnosna večer završena je balom uz domaći orkestar „Zabavna industrija“.

S. B.

ŠOKAČKI BAL U MOHAČU

U organizaciji Hrvatske samouprave grada Mohača 8. veljače održan je tradicionalni Šokački bal. Goste bala, među kojima je bio i gradonačelnik Mohača Gábor Pavkovics, pozdravio je predsjednik Hrvatske samouprave Mohača Vjekoslav Filaković.

Prijatelji zajedno na balu

Bal je otvorio gradonačelnik Mohača Gábor Pavkovics

KUD „Ladislav Matušek“ iz Kukinja

U programu otvaranja bala nastupili su KUD „Ladislav Matušek“ iz Kukinja i učenici Glazbene škole „Lajos Schneider“ pod vodstvom Stipuša Pavkovića. Za dobro raspoloženje gostiju pobrinuo se Orkestar „Planina“. Balu je nazočilo više od 400 gostiju koje je čekala bogata tombola, a glavnu nagradu osvojio je Balázs Szellár.

Branka Pavić Blažetin
Foto: Organizatori (Facebook)

Druženje u Mišljenu

U organizaciji Hrvatske samouprave Mišljena i mišljenske Udruge „Naši ljudi“ 18. siječnja u poslijepodnevnom i večernjim satima u dvorištu gradskog Doma kulture održano je već tradicionalno natjecanje u nadijevanju kobasica, četrnaesto po redu.

Natjecalo se četrnaest ekipa, među njima i ekipe iz Republike Hrvatske. Uz svirku Tamburaškog sastava „Misija“ rad je bio lakši, a zabava onakva kakvu su organizatori i željeli.

Vrijeme je brzo prolazilo, a ekipe su pripremale ukusne kobasice s paprikom i bez nje. Topili su se čvarci, pekli faširi, čevapi, krvavice (hurke), a na stolovima su se našli slani i slatki kolači te suhomesnati proizvodi koje su donijele ekipe. Svatko je mogao kušati sve.

Po procjeni tročlanog ocjenjivačkog suda prvo mjesto osvojila je ekipa čuvara iz Mišljena, drugo mjesto ekipa vršendske hrvatske samouprave, a treće mjesto ekipa iz Topolja. Ekipe su bile tročlane, a najbolje čvarke napravila je ekipa iz Vršende (Mate Balatinac, Šandor Lerch i Ivica Balatinac).

Kako je u ime organizatora izjavio predsjednik Hrvatske samouprave Mišljena Arnold Barić, na početku nisu ni mislili da će ovoliko zavoljeti ovo druženje i razgovore. Ove godine došle su dvije ekipe iz Općine Draž, ekipa iz Semelja, više ekipa iz Mišljena, ekipa Hrvatskog kluba Augusta Senoe, ekipa Vršende, Surdukinja i Barče.

A tko je bio najbolji, to je subjektivan stav ocjenjivačkog suda, reći će svi sudionici, pa i Mišo Udvarac kao jedan od inicijatora natjecanja koji dosad nije propustio ni jedno. Jer svakomu je njegova kobasica i njegova receptura najbolja. Svaki natjecatelj ima svoju malu kulinarsku tajnu, no sigurno je da je za dobru kobasicu potrebno kvalitetno meso, paprika, papar, sol i još ponešto.

Dodjela nagrada

Sve su kobasice bile izvrsne, ističu organizatori, a najbolje u svemu bilo je zajedničko druženje uz pjesmu i svirku Tamburaškog sastava „Misija“. Druženje nisu propustili ni načelnica Mišljena Marietta Pohl, glasnogovornik Hrvata u Mađarskom parlamentu Jozo Solga te generalni konzul Drago Horvat.

Branka Pavić Blažetin

Istraživanje toponima naselja Vršende

Sveučilište u Debrecinu provodi projekt istraživanja toponima naselja u kojima žive nacionalne manjine. U suradnji s Katedrom za slavistiku i hrvatski jezik Sveučilišta „Lórand Eötvös” istražuju se hrvatski toponimi, njihovi nazivi na lokalnom govoru. Istraživanje je već provedeno u Bačkoj, sad su na redu Baranja i Podravina, a uskoro će doći na red Gradišće i Pomurje. Studentice druge godine, njih tri, s voditeljem Katedre za slavistiku i hrvatski jezik profesorom Elódom Dudašem i doktorandicom Natalijom Konkolya sudjeluju u projektu koji se provodi u Baranji.

U nedjelju 26. siječnja studentica Viktorija Fábián sa svojim profesorima posjetila je Vršendu. U domu Anuške Kovačević dočekali su ih Mijo Šajnović, Katica Hosu, Eržika Vranešić i Orka Šajnović. Gosti su bili vrlo znatizeljni oko imena okolnih naselja kao što su Bunjarići, Cerije, Cerik, Dilnice, Gajin dol, Jagodina, Ledinac, Orašje, Meksika, Medviš, Veliki put, Vrilo, Selišnjak, Banja, Podbrdo, Gilendža, Nadica, Vinac, Lugoš i mnogi drugi. Naime, hrvatskih (šokačkih) toponima ima u Vršendi jako puno, a njihova značenja povezivala su se s vrstama zemljišta – bila to oranica, livada, voda, vinogradi, kvaliteta zemlje i drugo.

Treba zabilježiti

Neka su se imena izgubila i danas ih se sjeća samo starija generacija. Svi mještani znaju da su ta imena bila na hrvatskom jeziku, na mađarskom jeziku nije ih bilo, a na njemačkom samo jedno. Danas se još uvijek upotrebljavaju imena kao Orašje, Bunarići i Banja. Gosti su također zabilježili lokalni govor Hrvata u Vršendi. Kako smo doznali, na kraju projekta na temelju tih podataka bit će objavljena publikacija s imenima, objašnjenjima riječi i kartom naselja.

Teta Anuška nakon ozbiljnog posla pogostila nas je s ukusnim kolačima, a gosti iz Budimpešte posjetili su i Šokačku čitaonicu.

M. B.

BUDIMPEŠTA – Nedavno utemeljena mladenačka kazališna skupina „Echo Teatrum”, koju tvore zaljubljenici u kazalište, za svoju prvu kazališnu izvedbu odlučila se za kazališni komad poznatog hrvatskog autora Mire Gavranca „A baba” („Lutka”). Izvedba je 29. siječnja prikazana u komornoj dvorani Centra za kulturu „Eötvös10” na mađarskom jeziku. Glumci Timea Natasa Rossu i Péter Venyercsán igrali su glavne protagoniste, a režiju potpisuje Adrienn Pisky. Za prijevod je zaslužan Ivan Varga. U komediji „A baba” muškarac kojeg je nakon sedmogodišnje veze ostavila djevojka počinje živjeti sa ženom lutkom koja je najsavršeniji android proizveden u laboratoriju s namjerom da usreći muškarca.

TRENTAK ZA PJESMU

Domovini

(15. kolovoza 1891.)

Širi ruke, majko roda,
Čeda tvoja dar ti nose:
Krunom slave trudna ploda
Vjenčaju ti zlatne kose.
Širi, majko, tople grudi,
Dar je ovaj tvoja dika;
Anđeo se slave budi
I vrh tvoga žrtvenika!

Znam u kolu gordih vila
Tuđe krvi, tuđeg svijeta,
Teška li je sudba bila
Zgaženog ti lovor-cvijeta;
Tuđe vile, tuđi ljudi
Gledali su smijehom na te,
Uzdisale tvoje grudi;
Ali tko je pito za te?!

Pometnuše ime tvoje,
Pometnuše živi da smo,
I da ono ralo svoje
U mačeve prekovasmo.
Evropi je cvijeće cvalo,
Tvoja krv ga zali sveta;
A ti osta janje malo,
Što odnosi grijeha svijeta.

I kada si venut stala
S tuđe, majko, brige krive,
Tad je jedna suza pala
Niz božije oči žive
Te orosi puna žara
Tvog seljaka ruke vrijedne,
Tvog radnika ubogara;
Sve ti gladne i sve žedne!

Davne dane, duga ljeta,
Uz komadić skrbna kruha,
Pregnu sinak tvoga svijeta
Čvrste ruke, mirna duha.
Genij rada pred njim leti,
Naprijed, naprijed staze vode,
Za Hrvata gdje se svijeti
Zvijezda svijesti i slobode!

Genij rada s njim koraca,
I kroz polja i kroz gore
Na talas se s njime baca,
U utrobu zemlje ore;
Gdje je naša kuća mala,
Tu domaću prede žicu,
A djedovskih glas gusala
Čini medom večericu.

Znoj i suza svijest griju,
Gdje anđeo rada vodi;
Žuljne ruke vijenac viju
Napretku ti i slobodi!
Mučno smo ga, majko, pleli,
Nek je ljepši tvojoj sreći;
Cvijeće s njega nek ti veli
Što ne može usna reći.

Mahni, majko, svetom rukom,
Čeda svoja blagoslovi;
Ta motikom, tvrdom kukom,
Stvorismo ti darak ovi.
– O, a takvi, majko, dari
Novom snagom krvcu hrane
Ko da mlado sunce žari
Prolistale vite grane.

I žarit će! Dok nas bude,
Listati će stablo tvoje,
Dok je one svete grude,
Kud se naša čela znoje!
Ti ponosne širi grudi,
Dan je ovaj tvoja dika, –
Vila slave već se budi
Uvrh tvoga žrtvenika.

Silvije Strahimir Kranjčević

„Soboslikar“ na sceni Hrvatskog kazališta Pečuh

Na sceni Hrvatskog kazališta Pečuh 12. prosinca 2024. premijerno je izvedena komedija britanskoga glumca i dramatičara Donalda Churchilla „Soboslikar“ u adaptaciji Nine Kleflin i režiji Slavena Vidakovića. Tročlani glumački ansambl čine Maja Lučić (Maša), Dejan Fajfer (Valter) i Selena Andrić (Jasna). Ova pitka komedija puna je intrige, iznenađenja i ljubavnih obrata, a radnja smještena u dnevni boravak bračnog para Blaubach sat i pol vremena plijenila je pozornost gledatelja.

Maja Lučić i Dejan Fajfer

Radnja se odvija u Mašinu stanu, a ona dolaskom u svoj stan u njemu zatječe soboslikara koji tek počinje s radom. Napetu situaciju dodatno komplicira iznenadni dolazak supruge muškarca s kojim Maša ima ljubavnu vezu. Ona dolazi kako bi sve ispričala Mašinu suprugu, koji je na poslovnom putovanju. Neočekivano rješenje nastale situacije krije se u iznenađujućem talentu soboslikara, ali hoće li to zaista pomoći ili dodatno zakomplicirati sve? Ova komedija lagano i pitko vodi nas kroz niz situacija zabune, zamjene identiteta, a govori o prevarama, traženjima vlastitog ja, ljubavima, propitkivanju pojma braka, moralnih i etičkih normi povezanih s brakom, povjerenjem, preljubom, srećom, pravdom... U formiranju karaktera izvrsnom se pokazala tročlana glumačka ekipa na čelu s izvrsnim Dejanom Fajferom koji je razigrao svoj talent za humor. U predstavi je bilo i nekoliko pokušaja kontekstualiziranja, što je izazvalo dobru reakciju publike.

Maja Lučić i Selena Andrić

Maša se dosađuje jer je njezin suprug Robert, uspješan poslovni čovjek, rijetko kod kuće. U toj dosadi nalazi i ljubavnike, a s posljednjim je otkrivena u Restoranu Walinge. Otkrivanje njezine ljubavne afere dovodi u opasnost opstanak njezina braka. Ugrožava je Jasna, s čijim mužem Maša potajno ljubuje već nekoliko godina. Kako riješiti nastalu situaciju? Tu je igrom slučaja soboslikar Valter. Spojivši korisno s ugodnim, pristat će glumiti Mašina muža te tako zavarati Jasnu.

Komedija „Soboslikar“ igrana je između ostalog 2. travnja u semeljskom Domu kulture.

Branka Pavić Blažetin

Bogatstvo...

Kulturna skupina iz Katolja 1956. godine

Poklade su i ludi su dani

Pod motom „Poklade su i ludi su dani“ već više od dva desetljeća Hrvatska samouprava Velikog Kozara priređuje tradicionalnu pokladnu priredbu u čijem su središtu sjećanja na nekadašnje tradicionalne ženske poklade u Kozaru. Tako je bilo i 22. veljače 2025. godine. Organizatori su dočekali goste uz tradicionalne pokladne zalogaje – slatke pokladnice, odnosno, kako bi rekli šokački Hrvati, „fanjke“ ili „kolačiće“.

Kako je to nekad izgledalo, možemo samo nagađati. Imamo sjećanja, ali ni usmena povijest nije starija od sedamdesetak godina.

„Poklade su, poklade su, milo janje moje, ej, poklade su...“

Poklade su nekad doista bile dani za ludovanje i veselje. Netko je pametan rekao: „Dok je sela, bit će i bušara, svaki Šokac za to ima daral“. Veselili su se Šokci, a i Šokice na svojim ženskim pokladama. Čitam kako su i dani u tjednu prije poklada imali svoja imena: sramotni ponedjeljak, bolni utorak, vrtičeva srijeda, lakomi četvrtak, mišji petak i zaklopita subota.

„Pačići“ – mala skupina KUD-a „Tanac“

Svirka Antuša Vizina s prijateljima

Pozdravljajući okupljene u kozarskom domu kulture, izvođače i publiku, predsjednica Hrvatske samouprave Velikog Kozara Ana Crnković Andrezs među ostalim je rekla: „Ovo je vrlo stari običaj. Već više od sto godina znamo da su na kraj fašangi, u ponedjeljak,

žene išle u Ritić – gdje su naši vinogradi. Ondje su se družile, išle od podruma do podruma, mulatovale, pjevale i, naravno, malo pile. Na taj dan samo su žene bile u Ritiću, a muškarcima su to jako poštovali. Jedini muškarac koji je mogao biti s njima bio je gajdaš ili neki drugi svirač. Prijepodne su muškarcima odlazili u Ritić kako bi naložili vatru da u podrumima bude toplo te pripremili vino i rakiju. Nažalost, danas toga više nema. Taj običaj obnovili smo prije nekoliko godina uz pomoć KUD-a 'Tanac', a od tada ga slavimo svake godine. Istina, sad više ne u Ritiću, nego ovdje, u Kulturnom domu.“

Prije programa prikazan je dokumentarni film „Ženske fašange u Kozaru“, snimljen u produkciji MTVA-a 2009. godine. Riječ je o dokumentarnom filmu emitiranom u emisiji Együtt.

Film je prilog tadašnje urednice i novinarkice Hrvatske kronike, Timee Šakan-Škrilin,

koja je nazočne upoznala sa snimanjem tog filma.

Potom je započeo folklorni program u kojem su nastupili Pjevački zbor „Biser“ iz Kozara i Antuš Vizin s prijateljima, Ženski pjevački zbor „August Šenoa“, „Pačići“ – mala skupina KUD-a „Tanac“ te odrasla skupina KUD-a „Tanac“. Nakon programa uslijedila je zajednička večera i druženje uz svirku Antuša Vizina s prijateljima.

Kako nam je rekla predsjednica Hrvatske samouprave Velikog Kozara Ana Crnković Andrezs, među uzvanicima su, između ostalih, bili konzulica savjetnica Generalnog konzulata Miona Ševčik, načelnik Kozara David Radivojević, predsjednica Hrvatske samouprave Baranjske županije Brigita Štivić Šandor te brojni drugi. Na događanje su stigli i Hrvati iz Pečuha, Olasa, Katolja, Šaroša i drugih naselja, kao i brojni Kozarčani.

Branka Pavić Blažetin • Foto: József Szávai

U BIRJANU

Da se i Birjanci vole okupljati u pokladnom razdoblju, svjedočilo je pokladno druženje održano 22. veljače u mjesnom Domu kulture. U sklopu karnevala nastupila je i Hrvatska plesna skupina iz Birjana sa šokačkim plesovima. Plesači su bili maskirani. Dvoje članova bilo je odjeveno u strašne buše, a ostali su bili „lipe buše“. Djeca su pokazala svoje maske raznih vrsta, a svi sudionici bili su počašćeni slatkišima. Nastupila je i ponovno osnovana Mađarska plesna skupina Birjana. Nisu izostale ni ukusne krafne pokladnice kao ni ukusna večera s neizostavnom i ukusnom sarmom.

Članovi Hrvatske plesne skupine iz Birjana

NOVE JASLICE U KOLJNOFU

U Koljnofu su otvorene nove jaslice s 24 mjesta koje će raditi s dvjema skupinama. Taj moderni prostor i oprema pružaju sve uvjete za rad s najmlađima, ali i mogućnost zapošljavanja. Jaslice, izgrađene uz potporu države i doprinos samouprave, svečano su predane na uporabu. Na primopredaji su sudjelovali državni tajnik za crkvene i narodnosne odnose Miklós Soltész, parlamentarni zastupnik Šoprona i regije Attila Barcza te načelnik Koljnofa Mátyás Firtl.

Svečani trenutak

Svečani govori

„Danas smo službeno otvorili nove jaslice u Koljnofu. Zahvalio sam mađarskoj vladi preko državnog tajnika Miklósa Soltésza na bespovratnoj potpori za dječji vrtić u Koljnofu. Zahvalio sam i gospodinu Attili Barczy, čija je pomoć bila nužna kako bi se izgradnja jaslica u Koljnofu konačno mogla ostvariti i ne propasti. Hvala i svima koji su sudjelovali u ostvarivanju projekta. Ovo je uistinu lijep i radostan dar za ovogodišnji advent u Koljnofu. Ovaj razvoj olakšava ne samo djeci nego i obiteljima te dodatno jača zajednicu u našem selu. Razvoj Koljnofa ne prestaje: izgradnja se nastavlja uz podršku obitelji!“, naglasio je uz ostalo načelnik Koljnofa Mátyás Firtl.

Odrasli u igri

Ispred jaslica

„Zahvaljujući potpori Ministarstva financija u novoosnovanoj ustanovi za dnevni boravak na adresi Petőfi tér 6 u Koljnofu napravljena je zgrada dvoskupinskih jaslica s 24 kreveta, a tijekom projekta nabavljena su sredstva i oprema za rad. U sklopu investicije otvoreno je šest novih radnih mjesta. Ustanova je počela s radom i otvorila svoja vrata za najmlađe 2. prosinca 2024. godine. Državna je obiteljska politika izvrsna, kažemo da su nam djeca na prvom mjestu, a obitelj najvažnija. To nije samo slogan, vlast

to dokazuje djelima svaki tjedan, svaki mjesec i godinu. Opipljivi rezultat toga danas je ovdje u Koljnofu“, rekao je u svojem govoru parlamentarni zastupnik Šoprona i regije Attila Barcza.

Prema riječima Miklósa Soltésza, uz različite financijske potpore usmjerene na pomoć obiteljima za mađarsku je vladu iznimno važno razvijati institucijsku skrb.

„Broj jaslica znatno je porastao u proteklih 14 godina – od 2010. godine broj mjesta više se nego udvostručio. Višestruko se povećao broj naselja koja smo mogli uključiti u jasličku skrb: 2010. godine bilo ih je 326, a sad ih je više od 1200.“

Kako je uz ostalo istaknuto pri primopredaji jaslica, ulaganja koje je vrijedno gotovo 300 milijuna forinti, samouprava Koljnofa još u studenom 2021. podnijela je zahtjev za potporu na natječaj „Program za razvoj jaslica“ koji je objavio ministar financija. Ministarstvo financija ocijenilo je podneseni zahtjev prikladnim za potporu, a zatim je, u skladu s popratnim dokumentom izdanim 14. travnja 2022., dodijelilo bespovratnu potporu središnjeg proračuna od 257 363 940 forinti samoupravi Koljnofa, koja je također doprinijela s 28 595 093 forinte za tu plemenitu svrhu. Time je ukupno ulaganje doseglo 285 959 933 forinte.

S. B. • Foto: Organizatori

I. festival hladetine i rakije „Ovako kuhamo mi“

U organizaciji Hrvatske samouprave Izvara 25. siječnja održan je I. festival hladetine i rakije „Ovako kuhamo mi“. Dočekivanje gostiju s rakijom u poslijepodnevnim satima bilo je veselo, a potom, kad su se svi okupili, pristupilo se ocjenjivanju hladetine. U kulturnom programu nastupili su Pjevački zbor iz Bojeva, Pjevački zbor iz Izvara, KUD „Podavina“ iz Barče uz pratnju Tamburaškoga sastava „Misija“.

Domaćini

ju, dobro je poznato. Ocjenjivalo se 17 uzoraka rakije u dvjema kategorijama: koja je najbolja za piće prije konzumiranja hladetine i koja je najbolja za piće poslije konzumiranja hladetine. Nije bilo lako izabrati najbolje rakije jer najbolja rakija nije ista za sve – ukusi su različiti.

S uzorcima rakije

sa svojim hladetinama: ekipe iz Barče, dvije ekipe iz Bojeva, ekipa iz Rasinja i šest ekipa iz Izvara. Podijeljene su nagrade za najbolje hladetine, prve tri. A kako ocijeniti hladetinu? Najljepša, najčišća, najslanija, najšarenija, najdrhtavija i posebna nagrada...

Pobjednici su dobili nagrade koje su ponudili organizatori. Pobjednici su dobili jednu svinju, osvajači drugog mjesta manju svinju od 70 kilograma, a treće mjesto dobilo je jedno prase... Iz Martinaca su čuli

Moram priznati kako nikad nisam kuhala hladetinu, a ni ne jedem je često. Ima mojih prijatelja koji uživaju u njoj i na Badanjak jedva čekaju ponoć da mogu pojesti „pače“. Hladetina, aspik, pače, pitije, pihtija, mrzletina, drče, žele, žulica, delatina – sve su to nazivi za ohlađenu juhu koja se kuha dugo, dugo, na laganoj vatri od raznih vrsta svinjskog mesa sa začinima i korjenastim povrćem, a služi se i s jajima. To je zimsko jelo zapravo hladno predjelo. Blagdansko je to jelo koje je neizostavan dio tradicionalnog božićnog i novogodišnjeg stola.

Za festival hladetine i rakije u Izvaru ideju je dao zastupnik Hrvatske samouprave Izvara József Kovács, koji obožava hladetinu. Pa, iako je Hrvatska samouprava u svoj program rada za 2024. godinu uvrstila festival hladetine i rakije, planirana je priredba izostala. Tim se bolje prišlo ovogodišnjoj siječnjaškoj organizaciji. Zasukali su se rukavi i I. festival hladetine i rakije „Ovako kuhamo mi“ doživio je velik uspjeh i odaziv brojnih zainteresiranih.

Mnogi su kuhali hladetinu i svoje jelo i rakiju donijeli na ocjenjivanje. U prvom redu organizatori su na festival pozvali svoje mještane, a potom i prijatelje iz Bojeva, Barče, Rasinja i Virja. Prije festivala trebalo je donijeti hladetinu i uzorke rakije na ocjenjivanje. Da Podravci vole i hladetinu i raki-

KUD „Podavina“

Gosti su dobili poklon od organizatora, čašicu iz koje su konzumirali rakiju, a natjecatelji pregaču (frtun) i zahvalnicu za sudjelovanje u natjecanju. Šesteročlani ocjenjivački sud nije imao lak zadatak, ali trebao je rangirati hladetine. Deset ekipa kuhara prijavilo se

za festival pa su poslali hladetinu te su nagrađeni posebnom nagradom festivala, rekla mi je Klara Kovač, predsjednica Hrvatske samouprave Izvara.

Večera je bila hladetina – kako za natjecatelje tako i za sudionike kulturnog programa. Svaka ekipa donijela je za zajedničku večeru doprinos od 20 porcija hladetine. Hladetinu treba zaliti rakijom, što je učinjeno nakon večere. Kako bi se zasladili, pobrinule su se vrijedne žene iz Izvara koje su ispekale preukusne slane kolače. Recimo na kraju da su najbolju hladetinu skuhalo gospođa Józsefa Hidvárija i gospođa Mihály Nádaija, a najboljom rakijom koju je preporučeno piti prije konzumiranja hladetine proglašena je rakija Tibora Hollósija.

Branka Pavić Blažetin

Mala stranica

Sjećanje na Mađarsku revoluciju 1848.

U cijeloj Mađarskoj 15. ožujka obilježava se spomen na Mađarsku revoluciju, jednu od liberalnonacionalnih revolucija koje su izbile diljem Europe u proljeće 1848. godine.

Mađarska revolucija bila je dio revolucionarnog vala u Europi. Na Feudalnom saboru u Požunu nakon govora Lajosa Kossutha 3. ožujka znali su da je došao trenutak. Kossuth je pozvao ostale zastupnike i zahtijevao trenutačno ostvarivanje oporbenog programa reformi. Među tim reformama bilo je i oslobađanje kmetova uz uvjet da državna blagajna preuzme obvezu obeštećenja zemljoposjednika. U međuvremenu, 13. ožujka buknuła je revolucija i u Beču. Zahvaljujući tomu Gornji dom odobrio je zahtjev, a izaslanici ugarskoga sabora, znajući da ne smiju propustiti taj trenutak, krenuli su prema habsburškom dvoru predstaviti dokument vladaru Ferdinandu V. Dva dana nakon izbijanja revolucije u Beču izbila je i u Pešti – 15. ožujka. Drugi dan Petőfi, Jókai, Vasváry i Bulyovszky sastavili su zahtjeve mađarskog naroda u 12 točaka. Tih 12 točaka i danas je vrlo važno za mađarsko društvo, a tad su na to gledali kao na drugi temelj mađarske države. Nakon toga u kafiću Pilvax pročitali su

zahtjeve mađarskog naroda. Među zahtjevima bili su sloboda tiska, odgovorno ministarstvo u Budimu, redoviti sabor u Pešti, jednakost pred zakonom i u vjeri, ukidanje feudalnih odnosa i podjela tereta. Svi ti zahtjevi ukratko su sažeti u tri riječi: *sloboda, jednakost i bratstvo*. Te tri riječi vodile su narod i davale mu nadu tijekom trajanja revolucije i građanskog rata. Vatreni govor Sándora Petőfija i Jókaija probudio je nacionalne osjećaje i u onima koji su sumnjali u to da je revolucija potrebna, koji su bili uz Széchenyija i koji su htjeli čekati još nekoliko godina dok mađarsko gospodarstvo ne ojača i ne postane samostalno. Revolucionarni događaji nisu bili ograničeni samo na Peštu i Budim, nego su se slični događaji odvijali i u Đuru, Székesfehérváru, Debrecinu, Pečuhu i Temišvaru. Revolucija je donijela početak promjena u građanskom društvu. Grof Lajos Batthyány 18. ožujka izabran je za predsjednika mađarske vlade, a od palatina je dobio zadatak formirati kabinet.

IZ ŽIVOTA NAŠIH ŠKOLA

Upoznavanje sa zimskim sportovima

Budući da su u posljednje vrijeme zime blage i da u prirodi nema mogućnosti za zimske sportove, nastavnici Hrvatske osnovne škole u Santovu pobrinuli su se za to da učenici upoznaju barem jedan od zimskih sportova – klizanje, za koje ima mogućnosti u obližnjem gradu u Baji. Tako su se učenici viših razreda s veseljem iskušali na ledu, utrkiivali se na klizaljkama i malo uživali u tom zimskom sportu.

Mi volimo klizanje!

Prati ih duh Zrinskih

Keresturska Udruga Zrinskih kadeta jedna je od najaktivnijih hrvatskih udruga u pomurskoj regiji. Utemeljena je 2009. godine radi njegovanja spomena na Nikolu Zrinskog odnosno na njegovu utvrdu Novi Zrin. Udruga okuplja mladiće iz Kerestura kako bi kao članovi povijesne postrojbe Zrinskih kadeta uveličali razna događanja povezana s poviješću Zrinskih, a i odrasle koji se bave njegovanjem i promoviranjem njihova nasljeđa. Udruga na čelu s predsjednicom Anicom Kovač ima vrlo razgranatu djelatnost. Njezini mladi članovi u odorama nastupaju na mnogim spomen-događanjima. Osim toga, udruga ima i druge djelatnosti: sama organizira međunarodne konferencije za odrasle i djecu, pomaže u otkrivanju povijesti Novog Zrina, organizira međunarodne sportske aktivnosti, kulturne manifestacije, izvrsno surađuje s udrugama i ustanovama koje također njeguju kult Zrinskih u Mađarskoj, Hrvatskoj i Sloveniji. Krajem prošle godine kadeti su imali niz nastupa. Udruga je objavila dvojezičnu brošuru o prezentacijama Učeničke konferencije Zrinskih, a ove su godine mladi kadeti već imali tri nastupa.

Nikola Zrinski Čakovečki imao je svoje posjede i u pomurskim hrvatskim naseljima, borio se protiv neprijatelja kako bi ih obranio. Govorio je mnoge jezike, među ostalima i hrvatski i mađarski jezik te je cijenio kulturu mađarskog i hrvatskog naroda. Njegov duh borbe za slobodom naroda, međusobnog poštovanja, borba za dobrobit naroda te europskog razmišljanja i danas može biti primjer svima te putokaz ljudima u svijetu. Obitelj Zrinski debelim je slovima upisala svoje ime u svjetsku povijest.

Zbog svih tih vrijednosti onomad je utemeljena Udruga Zrinskih kadeta i danas se već gotovo 30 mladića iskušalo u ulozi kadeta. Postoje i uvjeti za učlanjenje u povijesnu postrojbu Zrinskih kadeta, a to je uzorno vladanje te usvajanje novih saznanja i jačanje fizičke snage. Kadeti su redovito sudionici utrka, a i pomoćnici mnogih priredaba. Uče disciplinu i tijekom tzv. obuke mnogo nauče o primjernom ponašanju, uslužnosti i izdržljivosti.

„Nevjerojatno je brzo prošlo ovih 16 godina. Prvi su kadeti već odrasli ljudi, neki od njih već imaju obitelj, no po njihovoj priči rado se sjećaju vremena kad su sudjelovali na programima. Svake godine prisežu novi kadeti jer uglavnom možemo računati na osnovnoškolce i srednjoškolce, koji su još u blizini. Ako se prisjetim koliko se mnogo odonda istražilo o Zrinskima, možemo vidjeti velik napredak. Na početku nije se ni znala točna lokacija mjesta Novog Zrina, a danas je mjesto nacionalni spomen-park. Uzbudljivo je da smo i mi sudjelovali u tome. Mnoštvo se publikacija objavilo o njima, neke manje smo i mi objavili, a mnogo smo radili i na povezivanju znanstvenika i istraživača iz dviju zemlja. Zapravo, kao nastavnica povijesti uvijek sam se trudila da mladi naraštaji zavole povijest i takve aktivnosti mnogo pomažu u tome. Kad se kadeti obuku u odoru i zavežu sablju, osjećaju se

Anica Kovač na dodjeli priznanja

veličanstveno, jača im se samopouzdanje, osjećaju se posebno, počinju shvaćati duh Zrinskih, prave vrijednosti života u slobodi, domoljublju, poštovanju raznih kultura, a time i raznih naroda. Ako u njima ostane samo dio onoga što su predstavljali Zrinski, mislim da smo učinili nešto vrijedno za buduće naraštaje”, rekla nam je predsjednica Udruge Zrinskih kadeta Anica Kovač dok je nabrajala nastupe u ovoj godini.

Zrinski su kadeti u 2025. godini prvi put nastupili na Danu mađarske kulture u Budimpešti na dodjeli priznanja Vitez mađarske odnosno međunarodne kulture. Tu priredbu Zaklade „Za kulturu naselja” kadeti od samih početaka uveličavaju. U siječnju su bili sudionici i na I. Danu Zrinskih u Pečuhu. Manifestaciju su prvi put organizirali Grupa Zrinski, Grad Pečuh i Baranjska županija te će se održavati svake godine oko datuma čuvenog Zimskog pohoda Nikole Zrinskog kojim je započelo istjerivanje neprijatelja s naših prostora. Priredba je željela posebno istaknuti suradnju hrvatskih i mađarskih vojnika, pa su kadeti sudjelovali u povorci uz mnoge druge povijesne postrojbe iz Mađarske i Hrvatske.

Udruga Zrinskih kadeta surađuje s mnogim organizacijama i ustanovama koje njeguju kult Zrinskih, tako i s budimpeštanskim Fakultetom vojne znanosti (nekad se zvao Fakultet nacionalne obrane „Nikola Zrinski”) Sveučilišta javne uprave. Fakultet već desetljećima istražuje povijest Novog Zrina te u suradnji s Udrugom Zrinskih kadeta ostvaruje mnogobrojne programe. Zrinski kadeti uvijek su prisutni na Danu fakulteta kad se održava Spomen-svečanost Nikole Zrinskog. To je i prilika da se dijele priznanja osobama koje su doprinijele u otkrivanju i njegovanju povijesti Zrinskih. Ove godine uoči Dana Fakulteta vojne znanosti Sveučilišta javne uprave u Budimpešti 31. siječnja, na Spomen-svečanosti, dekan ustanove Péter Lippai dodijelio je Spomen-medalju Vojne znanosti Anici Kovač – predsjednici Udruge Zrinskih kadeta, predsjednici Hrvatske samouprave Kerestura te zastupnici Hrvatske državne samouprave – za osobit doprinos u njegovanju tradicije i kulta Zrinskih. Također, na svečanosti je dodijeljeno Odličje „Nikola Zrinski – pjesnik i vojskovođa” Karlu Kóvágóu, prvom predsjedniku Udruge Zrinskih kadeta, za osobit doprinos na polju povezivanja hrvatske i mađarske povijesti.

Beta

HRVATSKI BAL U BIZONJI

„U organizaciji Hrvatske samouprave Bizonje 9. veljače u bizonjskom Kulturnom domu održan je Hrvatski bal“, izjavila je za Hrvatski glasnik predsjednica peteročlanog zastupničkog tijela Hrvatske samouprave Bizonje Klaudia Radits Schmatovics.

Okupio se velik broj gostiju, među njima i predstavnici prijateljskog naselja Šenkovci, s kojim Bizonja njeguje prijateljstvo već više od dva desetljeća.

Zastupnici Hrvatske samouprave Bizonje

Dugi niz godina Kulturni dom u Bizonji vodila je Tilda Kőrösi, koja je uložila mnogo truda u njegovanje hrvatske kulture. Iz pobratimljenog mjesta Šenkovci dobila je na dar originalnu narodnu nošnju koju je nosila samo u posebnim prilikama.

Odlučila je tu prekrasnu narodnu nošnju predati Klaudiji Radits Schmatovics jer vjeruje da će kod nje biti u dobrim rukama. To je i učinila u sklopu programa bizonjskog bala.

Predsjednica Hrvatske samouprave Bizonje na to je rekla: „Jako me dirnulo. Srdačno sam joj zahvalila i želim biti dostojna tog poklona. Trudim se očuvati, pa čak i ojačati hrvatsku kulturu, jezik i identitet – uz iznimno entuzijastičnu ekipu i brojne pomagače na kojima sam neizmjerljivo zahvalna.“

Poklon – nošnja iz Šenkovca

Na balu na kojem je svirao Pinka Band okupio se velik broj mladih koji su se sjajno zabavljali, što organizatorima daje dodatan poticaj za organiziranje sličnih događanja u budućnosti.

Branka Pavić Blažetin

BIZONJA – U organizaciji Hrvatske samouprave Bizonje pokrenut je tečaj hrvatskog jezika. Tečaj je započeo 10. veljače u mjesnom Kulturnom domu. U večernjim satima pod motom „Uči i ti hrvatski“ organizatori s veseljem očekuju sve zainteresirane.

Prekogranična suradnja

Zbor „Karašica Croatica“ iz Darde s Tamburaškim sastavom „Misija“ nastupio je u Dardi, gdje je održao koncert. Zbor „Karašica Croatica“ vodi glazbena pedagoginja i dirigentica Aleksandra Čeliković, a nastupili su i na prosinačkoj priredbi vršendskih Hrvata gdje su oduševili nazočne svojim koncertom. Ondje su s voditeljem Tamburaškog sastava „Misija“ Zoltánom Vizvárijem dogovorili suradnju i zajednički nastup u Dardi.

Popularnost nastupa Zbora „Karašica Croatica“ potvrđuju njihovi koncerti posljednjih godina u Baranji, a Aleksandra Čeliković poznata je članovima hrvatskih zborova u Baranji, koje je već poučavala u nekoliko navrata i pripremala zajednički zbor Hrvata Baranje za nastupe na većim priredbama u županiji. Dobra suradnja ostvarena je i s Hrvatima u Vršendi, pa je tako predana prijava na natječaj za ostvarivanje buduće prekogranične suradnje.

Natječaj je predan Nacionalnom fondu za suradnju, koji podržava rad civilnih organizacija, nacionalnu povezanost kao i ostvarivanje zajedničkog dobra te stručne aktivnosti civilnih organizacija. Hrvati iz Vršende preko Vjerske i kulturne udruge Hrvata u Vršendi, koja je predala prijavu, žele ostvariti suradnju s Mađarima u Repu-

Tamburaški sastav „Misija“

blici Hrvatskoj, među kojima su članovi zbora umirovljenika općine Bilje, Udruga umirovljenika iz Darde te članovi Ribičkog društva „Linjak“ iz Općine Draž, koji su im partneri u projektu.

Branka Pavić Blažetin

Uz 80. godišnjicu smrti Miklósa Radnótiya (1909. – 1944.)

U organizaciji Instituta Liszt Zagreb u ciklusu priredaba pod nazivom „Galerija mađarskih književnih portreta” koje vodi prevoditeljica Lea Kovács održana je Književna večer posvećena Miklósu Radnótiyu. Jedan od gostiju večeri bio je prevoditelj i pjesnik iz Pečuha Stjepan Blažetin. Stjepan Blažetin 1997. godine preveo je na hrvatski jezik pjesme Miklósa Radnótiya objavljene u knjizi „Neskladnom vremenu usprkos”. Jedina je to dosad objavljena zbirka poezije Miklósa Radnótiya na hrvatskom jeziku.

Na priredbi koju je otvorila ravnateljica Instituta Liszt Zagreb Anna Mladenovic sudjelovali su Lea Kovács, Stjepan Blažetin i pjesnik Tomislav Bajsić, dok su Radnótiyjeve stihove čitali Sanja Baković i Mišo Grundler.

Branka Pavić Blažetin

Tomislav Bajsić, Lea Kovács i Stjepan Blažetin

Tukulja – koncert i plesačnica

Hrvatska samouprava Tukulje radi očuvanja tradicije održala je 17. siječnja 2025. novogodišnji koncert i plesačnicu uz sudjelovanje Orkestra „Planina” iz Mohača.

Mlade talente mohačkog orkestra dobro poznajemo jer smo ih već četvrti put čuli u našem gradu. Ugostili smo glazbenike kao drage goste, a i oni su bili vrlo sretni što su došli. To je otkriveno ne samo iskrenom vedrinom i ljubaznim pozdravima nego i pravom ljubaznošću. Sa sobom su doveli i Marka Cselincza, koji je 19. siječnja upravo napunio 30 godina.

No to nije bio kraj iznenađenjima večeri: naša samouprava imala je priliku kupiti nasljedstvo Mihályja Milkovicsa (Mijina ujaka) iz 1975. godine – tamburu koju smo predstavili publici tijekom večeri i zasvirali je s

Orkestar „Planina”

Predsjednica Hrvatske samouprave Tukulje Márta Szilágyi-Gólya

obzirom na to da je plesačnica. Uvodnu točku odsvirao je István Szajácsán. „Kao što mnogi od vas znaju, ujak Mijo rođen je u Tukulji 1893. godine. Bio je brijač i tamburaš, baš kao i njegov otac i svekar. Godine 1974. nagrađen je nagradom Népművészet mester”.

Publika na događanju uključivala je predstavnike svih generacija, što je velika radost za nas. S jedne strane fantastičan je osjećaj da među izvođačima ima i mladih, oni koji su talentirani i predani tradiciji te smatraju da je važno nastaviti s njihovom baštinom. S druge strane postoje mladi koji su zainteresirani za baštinu te ih baština privlači.

*Katalin Ágics-Farkas
zastupnica Hrvatske samouprave Tukulje
Prijevod: Kršul*